

Avdeling for allmenne fag

EKSAMEN

4101 GENERELL KJEMI

15.12.09

Tid: 4 timer (09 – 13)

Målform: Bokmål / nynorsk

Sidetall: 6 + framside

Hjelpemiddel: Kalkulator

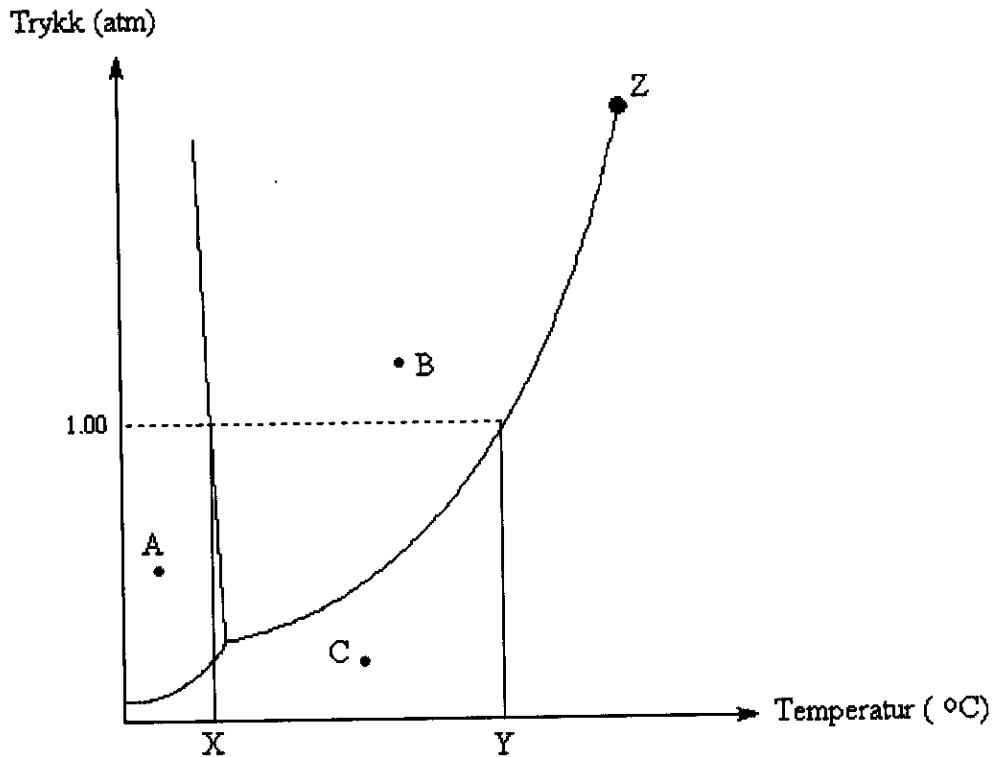
Vedlegg: Det periodiske system, spenningsrekka, løselighetsprodukter, syrekonstanter, indikatorer, noen konstanter og formler

Eksamensresultata blir offentliggjort på følgende internettadresse:
<http://www-bo.hit.no/af/eplanidx.htm>

BOKMÅLSTEKST

OPPGAVE 1

I figuren under har vi tegnet fase-diagrammet for vann.

- a) Hvilke faser har vann i punktene merket A, B og C i diagrammet?
- Hvilke temperaturer leser vi av på x -aksen i punktene X og Y? Gi grunn for svaret.
- Hva skjer dersom vi varmer opp stoffet i fasen i punkt A ved konstant trykk?
- Hva skjer dersom vi øker trykket på stoffet i fasen i punkt C ved konstant temperatur?
- b) Punktet Z er det kritiske punktet for vann. Hva mener vi med den kritiske temperaturen for et stoff?
- Hvilket stoff av vann og metan (CH_4) vil ha den høyeste kritiske temperaturen? Gi grunn for svaret ditt.
- c) Vi løser 30 g fast FeCl_3 i 100 g vann. Hvilket frysepunkt får løsningen?

OPPGAVE 2

a) Tegn Lewisstrukturer for følgende ioner:

Gjør greie for eventuelle resonansstrukturer.

Bruk VSEPR-teorien til å bestemme den romlige strukturen til ionene.

b) En brønn er blitt forurensset av veisalt (CaCl_2), og vi vil bestemme innholdet av klorid i brønnen. Vi gjør da følgende forsøk:

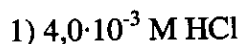
Vi pipetterer ut 100 mL av brønnen, tilsetter indikator og titrerer mot 0,0100 M AgNO_3 -løsning. Det går med 9,0 mL av løsningen til titreringen. Regn ut $[\text{Cl}^-]$ i brønnen, og finn massen av CaCl_2 per liter brønnen.

Hvilken indikator vil du bruke til titreringen? Forklar hvordan indikatoren virker.

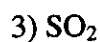
c) Regn ut massen av PbI_2 som maksimalt kan løses i 300 mL H_2O .

OPPGAVE 3

a) Regn ut pH-verdien i følgende løsninger:

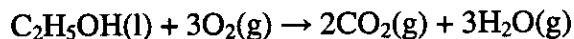
b) Vi løser følgende stoffer i vann. Forklar om løsningene blir sure, nøytrale eller basiske:

Regn ut pH-verdien i 0,20 M KCN-løsning.

- c) Hva mener vi med dannelsesentalpien ΔH_f^0 for et stoff?
Hvor stor er dannelsesentalpien for $O_2(g)$?

Når etanol forbrenner, får vi reaksjonen

Regn ut ΔH^0 for reaksjonen. Oppgitte verdier:

$$\Delta H_f^0(C_2H_5OH(l)) = -277,6 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta H_f^0(CO_2(g)) = -393,5 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta H_f^0(H_2O(g)) = -241,8 \text{ kJ/mol}$$

OPPGAVE 4

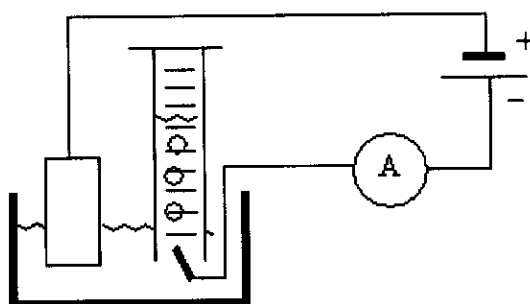
- a) Vi blander sammen følgende stoffer:

1) 100 mL 1,0 M $ZnSO_4$ og 2,0 g Cu

2) 100 mL 1,0 M $AgNO_3$ og 2,0 g Zn

Forklar i hvilken løsning vi får reaksjon. Regn ut massen av metallet som lages.

- b) Et elektrolysekar består av to elektroder av platina som er dyppet ned i en løsning av kaliumjodid, KI, i vann. A er et amperemeter.

Vi setter på strømmen. Forklar hva som lages ved anoden og katoden i elektrolysen. Skriv halvreaksjoner for det som skjer ved hver av elektrodene.

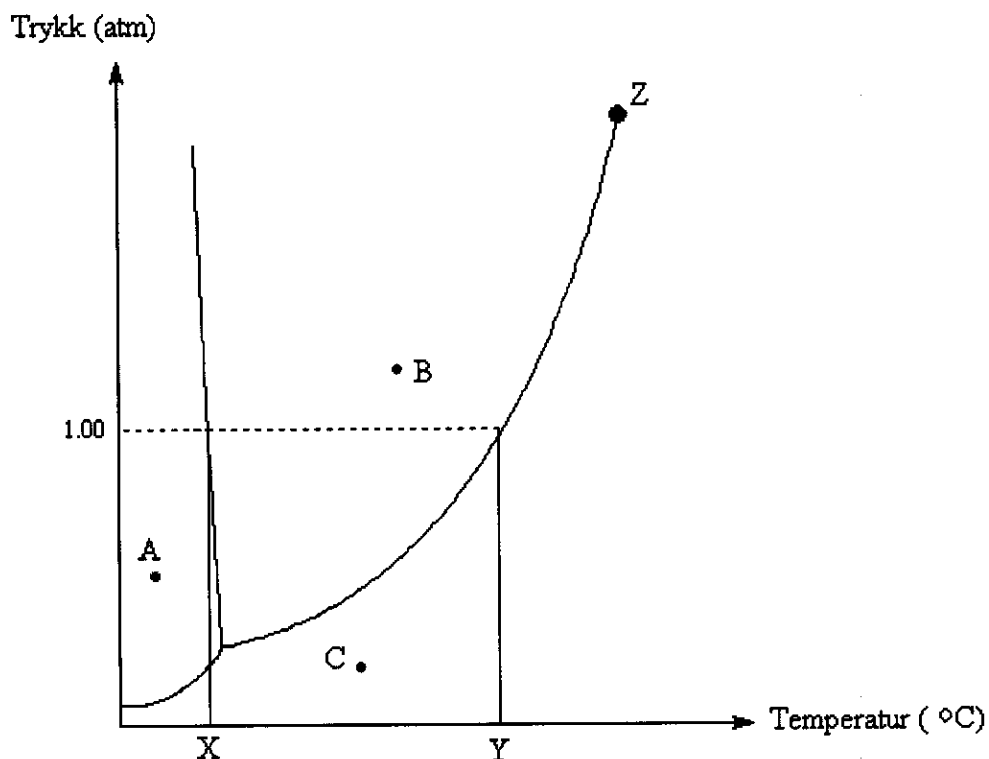
Vi elektrolyserer løsningen ved å la en strøm på 4,0 A gå i 30 minutter. Regn ut massen som skilles ut ved anoden i løpet av denne tida.

- c) Gassen som kommer ved katoden, samles opp under vann. Regn ut volumet av denne gassen når lufttrykket er 750 mm Hg og temperaturen 20 °C. Etter reaksjonen blander vi løsningen godt. Hva blir pH i løsningen nå? Vi regner at volumet av løsningen er 150 mL.

NYNORSK TEKST

OPPGÅVE 1

I figuren under har vi teikna fasediagrammet for vatn.

a) Kva for fasar har vatn i punkta merka A, B og C i diagrammet?

Kva for temperaturar les vi av på x-aksen i punkta X og Y? Gi grunn for svaret.

Kva skjer dersom vi varmar opp stoffet i fasen i punkt A ved konstant trykk?

Kva skjer dersom vi aukar trykket på stoffet i fasen i punkt C ved konstant temperatur?

b) Punktet Z er det kritiske punktet for vatn. Kva meiner vi med den kritiske temperaturen for eit stoff?

Kva for stoff av vatn og metan (CH_4) vil ha den høgste kritiske temperaturen? Gi grunn for svaret ditt.

c) Vi løyser 30 g fast FeCl_3 i 100 g vatn. Kva for frysepunkt får løysninga?

OPPGÅVE 2

a) Teikn Lewisstrukturar for følgjande ion:

Gjer greie for eventuelle resonansstrukturar.

Bruk VSEPR-teorien til å bestemme den romlege strukturen til iona.

b) Ein brønn er blitt forureina av vegsalt (CaCl_2), og vi vil bestemme innhaldet av klorid i brønnvatnet. Vi gjer da følgjande forsøk:

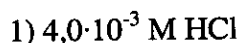
Vi pipetterer ut 100 mL av brønnvatnet, tilset indikator og titrerer mot 0,0100 M AgNO_3 -løysning. Det går med 9,0 mL av løysninga til titreringa. Rekn ut $[\text{Cl}^-]$ i brønnvatnet, og finn massen av CaCl_2 per liter brønnvatn.

Kva for indikator vil du bruke til titreringa? Forklar korleis indikatoren verkar.

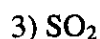
c) Rekn ut den maksimale massen av PbI_2 som kan bli løyst i 300 mL H_2O .

OPPGÅVE 3

a) Rekn ut pH-verdien i følgjande løysningar:

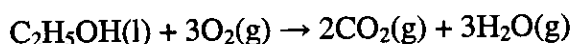
b) Vi løysjer følgjande stoff i vatn. Forklar om løysningane blir sure, nøytrale eller basiske:

Rekn ut pH-verdien i 0,20 M KCN-løysning.

- c) Kva meiner vi med danningsentalpien ΔH_f^0 for eit stoff?
Kor stor er danningsentalpien for $O_2(g)$?

Når etanol forbrenn, får vi reaksjonen

Rekn ut ΔH^0 for reaksjonen. Oppgitte verdier:

$$\Delta H_f^0 (C_2H_5OH(l)) = -277,6 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta H_f^0 (CO_2(g)) = -393,5 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta H_f^0 (H_2O(g)) = -241,8 \text{ kJ/mol}$$

OPPGÅVE 4

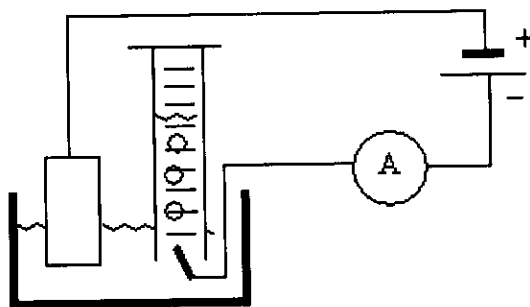
- a) Vi blandar saman følgjande stoff:

1) 100 mL 1,0 M $ZnSO_4$ og 2,0 g Cu

2) 100 mL 1,0 M $AgNO_3$ og 2,0 g Zn

Forklar i kva for løysning vi får reaksjon. Rekn ut massen av metallet som blir laga.

- b) Eit elektrolysekar er sett saman av to elektrodar av platina som er dyppa ned i ei løysning av kaliumjodid, KI, i vatn. A er et amperemeter.

Vi set på straumen. Forklar kva som blir laga ved anoden og katoden i elektrolysen. Skriv halvreaksjonar for det som skjer ved kvar av elektrodane.

Vi elektrolyserer løysninga ved å la ein straum på 4,0 A gå i 30 minutt. Rekn ut massen som blir skilt ut ved anoden i løpet av denne tida.

- c) Gassen som kjem ved katoden, blir samla opp under vatn. Rekn ut volumet av denne gassen når lufttrykket er 750 mm Hg og temperaturen $20^\circ C$. Etter reaksjonen blandar vi løysninga godt. Kva blir pH i løysninga nå? Vi reknar at volumet av løysninga er 150 mL.

SPENNINGSREKKA

oksform	+ne ⁻	⇌	redform	standard- potensial
F ₂	+2e ⁻	⇌	2F ⁻	2.87 V
O ₃ + 2H ⁺	+2e ⁻	⇌	O ₂ + H ₂ O	2.07 V
S ₂ O ₈ ²⁻	+2e ⁻	⇌	2SO ₄ ²⁻	2.05 V
H ₂ O ₂ + 2H ⁺	+2e ⁻	⇌	2H ₂ O	1.77 V
MnO ₄ ⁻ + 8H ⁺	+5e ⁻	⇌	Mn ²⁺ + 4H ₂ O	1.51 V
Au ³⁺	+3e ⁻	⇌	Au	1.50 V
Cl ₂	+2e ⁻	⇌	2Cl ⁻	1.36 V
Cr ₂ O ₇ ²⁻ + 14H ⁺	+6e ⁻	⇌	2Cr ³⁺ + 7H ₂ O	1.33 V
MnO ₂ + 4H ⁺	+2e ⁻	⇌	Mn ²⁺ + 2H ₂ O	1.23 V
O ₂ + 4H ⁺	+4e ⁻	⇌	2H ₂ O	1.23 V
Br ₂	+2e ⁻	⇌	2Br ⁻	1.09 V
NO ₃ ⁻ + 4H ⁺	+3e ⁻	⇌	NO + 2H ₂ O	0.96 V
Hg ²⁺	+2e ⁻	⇌	Hg	0.85 V
Ag ⁺	+ e ⁻	⇌	Ag	0.80 V
Fe ³⁺	+ e ⁻	⇌	Fe ²⁺	0.77 V
I ₂	+2e ⁻	⇌	2I ⁻	0.62 V
Cu ²⁺	+2e ⁻	⇌	Cu	0.34 V
Sn ⁴⁺	+2e ⁻	⇌	Sn ²⁺	0.15 V
S + 2H ⁺	+2e ⁻	⇌	H ₂ S	0.14 V
2H ⁺	+2e ⁻	⇌	H ₂	0.00 V
Pb ²⁺	+2e ⁻	⇌	Pb	-0.13 V
Ni ²⁺	+2e ⁻	⇌	Ni	-0.24 V
Fe ²⁺	+2e ⁻	⇌	Fe	-0.44 V
Zn ²⁺	+2e ⁻	⇌	Zn	-0.76 V
2H ₂ O	+2e ⁻	⇌	H ₂ + 2OH ⁻	-0.83 V
Zn(NH ₃) ₄ ²⁺	+2e ⁻	⇌	Zn + 4NH ₃	-1.04 V
Mn ²⁺	+2e ⁻	⇌	Mn	-1.18 V
Al ³⁺	+3e ⁻	⇌	Al	-1.66 V
Mg ²⁺	+2e ⁻	⇌	Mg	-2.37 V
Na ⁺	+ e ⁻	⇌	Na	-2.71 V
Ca ²⁺	+2e ⁻	⇌	Ca	-2.87 V
Ba ²⁺	+2e ⁻	⇌	Ba	-2.90 V
K ⁺	+ e ⁻	⇌	K	-2.93 V
Li ⁺	+ e ⁻	⇌	Li	-3.05 V

LØSELIGHETSPRODUKTER

<u>Navn</u>	<u>Formel</u>	<u>K_{sp}</u>
Aluminiumhydroksid	$\text{Al}(\text{OH})_3$	$2.0 \cdot 10^{-32}$
Bariumkarbonat	BaCO_3	$8.1 \cdot 10^{-9}$
Bariumkromat	BaCrO_4	$2.4 \cdot 10^{-10}$
Bariumfluorid	BaF_2	$1.7 \cdot 10^{-6}$
Bariumhydroksid	$\text{Ba}(\text{OH})_2$	$2.4 \cdot 10^{-4}$
Bariumsulfat	BaSO_4	$1.1 \cdot 10^{-10}$
Blybromid	PbBr_2	$3.9 \cdot 10^{-5}$
Blyjodid	PbI_2	$7.1 \cdot 10^{-9}$
Blyklorid	PbCl_2	$1.6 \cdot 10^{-5}$
Blykromat	PbCrO_4	$1.8 \cdot 10^{-14}$
Blyulfat	PbSO_4	$1.6 \cdot 10^{-8}$
Blyulfid	PbS	$8.0 \cdot 10^{-28}$
Jern(II)hydroksid	$\text{Fe}(\text{OH})_2$	$8.0 \cdot 10^{-16}$
Jern(III)hydroksid	$\text{Fe}(\text{OH})_3$	$4.0 \cdot 10^{-38}$
Jern(II)sulfid	FeS	$1.0 \cdot 10^{-17}$
Kadmiumhydroksid	$\text{Cd}(\text{OH})_2$	$5.9 \cdot 10^{-15}$
Kadmiumsulfid	CdS	$7.8 \cdot 10^{-27}$
Kalsiumfluorid	CaF_2	$4.0 \cdot 10^{-11}$
Kalsiumfosfat	$\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$	$2.0 \cdot 10^{-29}$
Kalsiumhydroksid	$\text{Ca}(\text{OH})_2$	$5.5 \cdot 10^{-6}$
Kalsiumoksalat	CaC_2O_4	$2.6 \cdot 10^{-9}$
Kalsiumsulfat	CaSO_4	$1.9 \cdot 10^{-4}$
Kobberhydroksid	$\text{Cu}(\text{OH})_2$	$6.0 \cdot 10^{-17}$
Kobbersulfid	CuS	$9.0 \cdot 10^{-36}$
Krom(III)hydroksid	$\text{Cr}(\text{OH})_3$	$6.0 \cdot 10^{-31}$
Kvikksølv(I)klorid	Hg_2Cl_2	$1.3 \cdot 10^{-18}$
Kvikksølv(II)sulfid	HgS	$4.0 \cdot 10^{-53}$
Magnesiumfluorid	MgF_2	$6.5 \cdot 10^{-9}$
Magnesiumhydroksid	$\text{Mg}(\text{OH})_2$	$1.2 \cdot 10^{-11}$
Magnesiumkarbonat	MgCO_3	$1.0 \cdot 10^{-5}$
Manganhydroksid	$\text{Mn}(\text{OH})_2$	$1.9 \cdot 10^{-13}$
Nikkelhydroksid	$\text{Ni}(\text{OH})_2$	$6.5 \cdot 10^{-18}$
Nikkelkarbonat	NiCO_3	$6.6 \cdot 10^{-9}$
Nikkelsulfid	NiS	$3.0 \cdot 10^{-19}$
Sinkcyanoferrat	$\text{Zn}_2\text{Fe}(\text{CN})_6$	$4.1 \cdot 10^{-16}$
Sinkhydroksid	$\text{Zn}(\text{OH})_2$	$1.2 \cdot 10^{-17}$
Sinkkarbonat	ZnCO_3	$1.4 \cdot 10^{-11}$
Sinksulfid	ZnS	$1.0 \cdot 10^{-21}$
Strontiumfluorid	SrF_2	$2.8 \cdot 10^{-9}$
Strontiumsulfat	SrSO_4	$3.8 \cdot 10^{-10}$
Sølvbromid	AgBr	$5.3 \cdot 10^{-13}$
Sølvfosfat	Ag_3PO_4	$1.3 \cdot 10^{-20}$
Sølvjodid	AgI	$8.3 \cdot 10^{-17}$
Sølvklorid	AgCl	$1.8 \cdot 10^{-10}$
Sølvkromat	Ag_2CrO_4	$2.5 \cdot 10^{-12}$
Sølvulfat	Ag_2SO_4	$1.6 \cdot 10^{-5}$
Sølvulfid	Ag_2S	$2.0 \cdot 10^{-49}$
Tinn(II)sulfid	SnS	$1.0 \cdot 10^{-25}$
Vismutsulfid	Bi_2S_3	$1.0 \cdot 10^{-97}$

SYREKONSTANTER FOR SVAKE SYRER

<u>Navn</u>	<u>Formel</u>	<u>K_a</u>
Ammoniumion	NH_4^+	$K = 5.6 \cdot 10^{-10}$
Benzosyre	$\text{C}_6\text{H}_5\text{COOH}$	$K = 6.3 \cdot 10^{-5}$
Blåsyre	HCN	$K = 7.2 \cdot 10^{-10}$
Borsyre	H_3BO_3	$K_1 = 6.4 \cdot 10^{-10}$
Eddiksyre	CH_3COOH	$K = 1.8 \cdot 10^{-5}$
Flussyre	HF	$K = 6.7 \cdot 10^{-4}$
Fosforsyre	H_3PO_4	$K_1 = 7.5 \cdot 10^{-3}$
Hydrogenfosfation	H_2PO_4^-	$K_2 = 6.2 \cdot 10^{-8}$
Dihydrogenfosfation	HPO_4^{2-}	$K_3 = 4.8 \cdot 10^{-13}$
Hydrogensulfid	H_2S	$K_1 = 9.1 \cdot 10^{-8}$
Hydrogensulfidion	HS^-	$K_2 = 1.2 \cdot 10^{-15}$
Karbonsyre	H_2CO_3	$K_1 = 4.5 \cdot 10^{-7}$
Hydrogenkarbonation	HCO_3^-	$K_2 = 4.7 \cdot 10^{-11}$
Kromsyre	H_2CrO_4	$K_1 = 1.8 \cdot 10^{-1}$
Maurisyre	HCOOH	$K = 1.8 \cdot 10^{-4}$
Melkesyre	$\text{CH}_3\text{CH}(\text{OH})\text{COOH}$	$K = 1.4 \cdot 10^{-4}$
Oksalsyre	$\text{H}_2\text{C}_2\text{O}_4$	$K_1 = 6.5 \cdot 10^{-2}$
Hydrogenoksalation	HC_2O_4^-	$K_2 = 6.1 \cdot 10^{-5}$
Propansyre	$\text{C}_2\text{H}_5\text{COOH}$	$K = 1.3 \cdot 10^{-5}$
Salpetersyring	HNO_2	$K = 5.1 \cdot 10^{-4}$
Svovelsyre	H_2SO_4	$K_1 \gg 1$
Hydrogensulfation	HSO_4^-	$K_2 = 1.2 \cdot 10^{-2}$
Svovelsyring	H_2SO_3	$K_1 = 1.7 \cdot 10^{-2}$
Hydrogensulfittion	HSO_3^-	$K_2 = 6.5 \cdot 10^{-8}$
Underbromsyrling	HBrO	$K = 2.1 \cdot 10^{-9}$
Underklorsyring	HClO	$K = 1.1 \cdot 10^{-8}$

SYRE-BASEINDIKATORERS OMSLAGSOMRÅDE

<u>Indikator</u>	<u>"Sur" farge</u>	<u>"Basisk" farge</u>	<u>Omslagsområde (pH)</u>
Bromfenolblått	Gul	Blå	3.0 - 4.6
Metylorange	Rød	Gul	3.1 - 4.4
Bromkresolgrønt	Gul	Blå	3.8 - 5.4
Metylrødt	Rød	Gul	4.2 - 6.2
Bromtymolblått	Gul	Blå	6.0 - 7.6
Fenolrødt	Gul	Rød	6.7 - 8.4
Fenolftalein	Fargeløs	Rød	8.0 - 9.6
Tymolftalein	Fargeløs	Blå	9.3 - 10.6

NOEN KONSTANTER OG FORMLER

Gasskonstanten: $R = 0.0821 \text{ L} \cdot \text{atm} / (\text{mol} \cdot \text{K})$

Ioneproduktet for vann: $K_w = 1.0 \cdot 10^{-14}$

Molvolumet av en gass ved STP: 22.4 L/mol

Vannets molale frysepunktsnedsetting: $K_f = 1.86 \text{ K} / (\text{mol/kg})$

Vannets molale kokepunktshøyning: $K_b = 0.51 \text{ K} / (\text{mol/kg})$

Nernsts likning: $E = E^0 - \frac{0.059 \text{ V}}{n} \cdot \log Q$

Faradays konstant: $F = 96500 \text{ A} \cdot \text{s} / \text{mol}$

Metningstrykket for vanndamp:

$t \text{ (}^\circ\text{C)}$	17	18	19	20	21	22	23	24	25
$p \text{ (mm Hg)}$	15	16	17	18	19	20	21	22	24

2. gradslikningen $ax^2 + bx + c = 0$ har løsningene $x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$